

ผลประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการแข่งขันในอาเซียน

Assessment of Chiang Mai Province Farmers' GAPs in Preparation for
ASEAN Competition

ปภากร สุทธิภาศิลป์

Paphakorn Suthiphasilp

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Agricultural Technology, Chiang Mai Rajabhat University

E-mail : Ratchaneeporn_sut@cmru.ac.th

(Received: 24 March 2024, Revised: 26 May 2024, Accepted: 28 May 2024)

<https://doi.org/10.57260/stc.2024.796>

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พืชอาหาร เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลุ่มเกษตรกรตามปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP พืชอาหาร) ดังข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP พืช (มกษ. 9001 2556) จำนวน 4 ตำบล 4 กลุ่มเกษตรกร ที่มีศักยภาพด้านการตรวจประเมิน GAP ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี 2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง 3) เกษตรกรม่อนปิ่น ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง และ 4) เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโดบ้านปง ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จากการตรวจประเมินแหล่งผลิต GAP พืชอาหารมีความสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร สามารถยื่นขอรับการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหารได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ต้องปรับปรุงแก้ไขสถานที่จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เคมีภัณฑ์ ชีวภัณฑ์ และปัจจัยการผลิตอื่นๆ ให้เป็นหมวดหมู่พร้อมทั้งมีป้ายบ่งชี้ 2) ปลูกพืชดูดซับบริเวณหิ้งน้ำ เช่น หย้าแฝก 3) ต้องอบรม GAP พืชอาหาร 4) ต้องอบรม GAP โรงคัดบรรจุผักและผลไม้ และ 5) ต้องบันทึกข้อมูลทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ชุมชนเกษตร มาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Abstract

The objective of the research is to evaluate Good Agricultural Practices for Food Crops: GAP standards for food crops in order to increase their competitiveness in ASEAN. This is a qualitative and quantitative research based on the analysis of the efficiency of a group of farmers according to Good Agricultural Practices for Food Crops (GAP Food Crops) as per the standards for Good Agricultural Practices for Food Crops: GAP. Plants (MOS. 9001 2013) totaling 4 sub-districts, 4 farmer groups with potential in GAP assessment. The results of the research found that 1) longan farmer group, Nong Faek Subdistrict, Saraphi District 2) longan farmer group Tha Wang Phrao Subdistrict San Pa Tong District, 3) Mon Pin farmers, Mon Pin Subdistrict, Fang District, and 4) Ban Pong avocado farmers, Ban Pong Subdistrict, Hang Dong District. From the GAP production source assessment, food crops are consistent with or according to the regulations. Establish standards for good agricultural practices for food crops. Can apply for certification according to Good Agricultural Practices Standards for Food Crops. There are additional recommendations for practice, therefore: 1) The storage area for materials, equipment, chemicals, biological products, and other production factors must be improved into categories with identification signs. 2) Plant absorbent plants in the bathroom area, such as grass. Vetiver 3) must be trained in GAP for food crops. 4) Must be trained in GAP for vegetable and fruit packing plants, and 5) must record information every time work is performed.

Keywords: Agricultural community, Standards, Good agricultural practice

บทนำ

การเปิดเสรีทางการค้าเป็นการลดข้อจำกัดทางภาษีลง เป็นเหตุให้เกิดการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีเกิดขึ้น โดยการใช้มาตรฐานสุขอนามัยของพืชเป็นตัวกำหนด ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมเกษตรไทยภายหลังการเปิดเสรีทางการค้า นั่นคือ “มาตรฐานสินค้าเกษตร” โดยภาคธุรกิจการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยใช้กลยุทธ์เรื่องของคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรเป็นจุดขายสำคัญ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้มากขึ้น (พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ, 2564) จะเห็นได้ว่าภาคการส่งออกมีความสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการขยายตัว โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าเกษตร การเปิดประชาคมอาเซียน ซึ่งจะทำให้มูลค่าสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ประเทศที่มีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าเกษตร ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ลาว ฟิลิปปินส์ และไทย โดยที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบและมีส่วนแบ่งตลาดที่สูงมาก (สุวิมล ทรัพย์ และ รสริณ โอสนานันต์กุล, 2556) การกีดกันทางการค้าและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและอำนวยความสะดวกทางการค้า เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประเทศสมาชิกตกลงที่จะให้การค้าสินค้าเกษตรและอาหารอยู่ในระบบมาตรฐานของอาเซียนและประเทศสมาชิกจะต้องปรับมาตรฐานในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานของอาเซียน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบาย ในการปรับระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรของประเทศไทยให้เป็นระบบมาตรฐานบังคับ เพื่อให้การผลิต การนำเข้าและการส่งออกสินค้าเกษตรต้องเป็นไปตามมาตรฐานทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองการผลิตและการค้าในประเทศให้มีมาตรฐานความปลอดภัย รวมทั้งควบคุมสินค้าที่นำเข้าให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่ง Asean gap standard หรือ Asean gap คือ ASEAN good agricultural practices เป็นมาตรฐานการผลิตสำหรับผักและผลไม้สดในภูมิภาคอาเซียนที่ประกาศเป็นมาตรฐานสมัครใจเมื่อปี 2549 (ปี 2006) พัฒนาขึ้นจากมาตรฐาน GAP ของประเทศสมาชิก ได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย Asean gap จะประกอบด้วยโครงสร้างมาตรฐาน 4 ด้าน คือ 1) Food safety เกี่ยวข้องกับการป้องกันการปนเปื้อนในผักและผลไม้สด 2) Environmental management ซึ่งเกี่ยวข้องกับอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) Welfare & safety การป้องกันอันตรายด้านสุขภาพแก่ผู้ปฏิบัติงาน 4) Produce quality คือ การกำหนดแผนรักษาคุณภาพในการผลิต เก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการ (คณพศ โกสินทร์วิกรม และคณะ, 2558) รวมถึงนโยบายพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหาร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2561 เพื่อ “ขับเคลื่อนนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรตามบทบาท” มีขึ้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) โดยเริ่มจากการกำหนดมาตรฐาน การตรวจรับรองมาตรฐาน การส่งเสริมการนำมาตรฐานมาใช้ ซึ่งถือเป็นนโยบายหนึ่งที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมการผลิตพืชตามมาตรฐาน GAP ของเกษตรกรได้ในอนาคต (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2561) ประกอบกับ วีระศักดิ์ สมยานะ (2562) ได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ต่อภาคการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ต่อการปรับตัวในอาเซียน โดยจัดทำเป็นโครงการก่อนการวิจัยจริง (Pre-research) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแผนกลยุทธ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ด้านเศรษฐกิจเกษตร

วิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันในอาเซียนต่อภาคเกษตร ปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้ได้โจทย์วิจัย ซึ่งการทำ Pre-research ครั้งนี้ ทำให้การประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคเกษตรของท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านการตรวจสอบและส่งเสริมสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐานเพื่อแข่งขันใน ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะระบบการตรวจสอบที่ต้องโปร่งใสและชัดเจน ได้มาตรฐานในระบบอาเซียนหรือ ระดับโลก เพราะจะทำให้สินค้าเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่เป็นที่ยอมรับและเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่าง เต็มภาคภูมิ พบว่าศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ 1) เกษตรกร ประมง 2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกปลอดสารพิษ 4) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย 5) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ 6) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเสาวรส กลุ่มเกษตรกรผลิตก๊วยเห็ดแลหลวง 7) กลุ่ม เกษตรกรแปรรูป 8) กลุ่มเกษตรกรผลิตผักไฮโดรโปนิกส์ 9) กลุ่มเกษตรกรปลูกเมล่อนอินทรีย์ ปัจจัย สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า มีจุดแข็งคือ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิต ทั้งการปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่ยังคงมีจุดอ่อนคือกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองราคา พ่อค้าคนกลางน้อย ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า มีโอกาสที่สำคัญคือกลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่ คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกร แต่อุปสรรคที่สำคัญคือการแข่งขันของสินค้า เกษตรในพื้นที่และในตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากอุปสรรคด้านการแข่งขันของสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น และ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมให้มีการขอการรับรองการปฏิบัติตามระบบเกษตรที่ดีแต่ยังมีเกษตรกรบางรายยัง ไม่ได้รับการรับรอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการประเมินการปฏิบัติทางเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) ของ กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรขอมาตรฐาน GAP พืชอาหาร โดยผลที่คาดว่าจะได้รับคือทราบแนวทางการตรวจสอบและส่งเสริมให้สินค้าเกษตรให้ได้รับ มาตรฐานการปฏิบัติการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร เพื่อการแข่งขันในประชาคมอาเซียน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วม โครงการ ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่างๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling) มี ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ชุมชน ทำการคัดเลือกได้ 4 ชุมชน ที่มีศักยภาพด้านการตรวจสอบและประเมิน มาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) ลำไย 2) ส้ม และ 3) อะโวคาโด

การเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 ชุมชน 3 ชนิดพืช
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตร ให้มี ศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์

3. เครื่องมือการประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมิน ดังนี้

3.1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary analysis) ได้แก่ บริบทของชุมชน

3.2 การตรวจประเมินผลการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (Good agricultural practice: GAP) ของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ รายการตรวจประเมิน GAP โดยประเมิน 8 รายการ ได้แก่ ข้อกำหนดที่ 1 น้ำจำนวน 14 ข้อ ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูกจำนวน 11 ข้อ ข้อกำหนดที่ 3 วัตถุดิบทางการเกษตรจำนวน 21 ข้อ ข้อกำหนดที่ 4 การจัดการในระบบการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวจำนวน 19 ข้อ ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและหลังการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวจำนวน 14 ข้อ ข้อกำหนดที่ 6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษาจำนวน 9 ข้อ ข้อกำหนดที่ 7 สุนัขลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ข้อกำหนดที่ 8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ จำนวน 20 ข้อ รวมทั้งสิ้น 116 ข้อ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2562)

3.3 การวิเคราะห์และประเมินผล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติเชิงพรรณนาเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียดในเชิงลึกเพื่อในการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP พืชอาหาร) ดังข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร ซึ่งจะทำให้ได้คำตอบที่ลึกซึ้ง โดยวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ค่าร้อยละ อภิปรายผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาผลจากการสัมภาษณ์ สอดถาม สังเกต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาประมวล เพื่อยืนยันหรือเสริมข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชน

การวิจัยได้ศึกษาทั้งบริบทของชุมชนและกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสนใจในประเด็นการตรวจสอบและส่งเสริมด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสарภี อำเภอสันป่าตอง อำเภอฝาง และ อำเภอหางดง 4 ตำบล ได้แก่ หนองแฝก ท่าวังพร้าว ม่อนปิ่น และ บ้านปง 4 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยหนองแฝก กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว กลุ่มเกษตรกรม่อนปิ่น อำเภอฝาง เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโด ตำบลบ้านปง และ 3 ชนิดพืชที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ลำไย ส้ม และ อะโวคาโด (ตารางที่ 1)

1) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสарภี

กลุ่มเกษตรกร มีสมาชิกทั้งหมด 47 ราย และยังได้จัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไยประจำตำบลหนองแฝก ลำไยที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์อีดอ การปลูกใช้ระบบสปริงเกอร์ในการรดน้ำลำไย ด้านพื้นที่ ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนเป็นดินเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านการจัดการมีการใช้สารเร่งตอนออกดอกเท่านั้น หลังจากนั้นจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักฮอร์โมนไข่ในการปลูก และด้านเทคนิคกลุ่มเกษตรกรมีการดูแลเป็นอย่างดี ผลผลิตที่ได้มีปริมาณ 200 กิโลกรัม/ต้น

2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 6 ราย ด้านพื้นที่ ดินเกิดจากการตะกอนลำน้ำ ดินบนเป็นดินร่วนปนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรใช้จากน้ำบาดาล บ่อขุดจำนวน 2 บ่อ ด้านการใช้ปุ๋ยในการปลูกลำไยนั้นจะใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน (แคลเซียม) และน้ำหมักชีวภาพ ในการบำรุงต้นลำไย ผลผลิตที่ได้ประมาณ 200 กิโลกรัมต่อต้น

3) กลุ่มเกษตรกรม่อนปิ่น อำเภอฝาง

เกษตรกรปลูกส้ม กลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 7 ราย ด้านการจัดการผลิต การใส่ปุ๋ยทุก 2 เดือน ตัดหญ้า 1-3 ครั้งต่อ 2 เดือน การให้น้ำอาทิตย์ละครั้ง การตัดแต่งกิ่ง 1 ครั้งต่อ ปริมาณผลผลิตที่ได้ 65 กิโลกรัมต่อต้น

4) เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโด ตำบลบ้านปาง

เกษตรกรปลูกอะโวคาโด ด้านการจัดการผลิต การใส่ปุ๋ยหมัก จะใส่ 1 ครั้ง ตัดหญ้า 2 ครั้งต่อปี ในเดือนพฤษภาคม และกันยายน การให้น้ำช่วงหลังติดผล เดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน การตัดแต่งกิ่ง ช่วงเดือนกันยายน ตุลาคม และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ผลผลิตที่ได้ 70 กิโลกรัมต่อต้น

ตารางที่ 1 บริบทของชุมชนและกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสนใจในประเด็นการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

ลำดับ	สินค้า	อำเภอ	ตำบล	ชื่อกลุ่มเกษตรกร
1	ลำไย	สารภี	หนองแฝก	กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย
		สันป่าตอง	ท่าวังพร้าว	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว
2	ส้ม	ฝาง	ม่อนปิ่น	กลุ่มเกษตรกรม่อนปิ่น อำเภอฝาง
3	อะโวคาโด	หางดง	บ้านปาง	เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโด ตำบลบ้านปาง

2. การประเมินผลการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี : GAP ของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

2.1 การผลิตพืชของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการตรวจประเมิน ข้อกำหนดที่ 1 น้ำ ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก ข้อกำหนดที่ 3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร ข้อกำหนดที่ 4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ข้อกำหนดที่ 7 สุขลักษณะส่วนบุคคล และข้อกำหนดที่ 8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่าข้อกำหนดหลัก 23 ข้อ ใช้จำนวน 18 ข้อ ไม่ใช้จำนวน 0 ข้อ NA (ไม่เกี่ยวข้อง) จำนวน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 78.26 ส่วนข้อกำหนดรอง 41 ข้อ ใช้จำนวน 36 ข้อ ไม่ใช้จำนวน 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 87.80 สำหรับข้อแนะนำ 52 ข้อ ใช้จำนวน 38 ข้อ ไม่ใช้จำนวน 14 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 73.07 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ข้อกำหนด	ผลการตรวจประเมิน								
	ข้อกำหนดหลัก			ข้อกำหนดรอง			ข้อแนะนำ		
	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A
น้ำ	1	-	4	1	1	-	7	-	-
พื้นที่ปลูก	4	-	-	4	-	-	3	-	-
วัตถุอันตรายทางการเกษตร	5	-	-	7	1	-	3	5	-
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	1	-	1	6	-	-	9	2	-
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	3	-	-	4	2	-	3	2	-
การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา	-	-	-	5	-	-	4	-	-
สุขลักษณะส่วนบุคคล	1	-	-	2	1	-	3	1	-
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3	-	-	7	-	-	6	4	-

หมายเหตุ ใช่ = เป็นไปตามข้อกำหนด, ไม่ใช่ = ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด, N/A = ไม่เกี่ยวข้อง

2.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตพืชของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการตรวจประเมินตามข้อกำหนดที่ 1 เรื่อง น้ำ ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก ข้อกำหนดที่ 3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร ข้อกำหนดที่ 4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ข้อกำหนดที่ 7 สุขลักษณะส่วนบุคคล และข้อกำหนดที่ 8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า ข้อกำหนดหลัก 23 ข้อ ใช้จำนวน 15 ข้อ ไม่ใช่จำนวน - ข้อ NA (ไม่เกี่ยวข้อง) จำนวน 8 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 65.21 ส่วนข้อกำหนดรอง 41 ข้อ ใช้จำนวน 25 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 11 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 60.97 สำหรับข้อเสนอแนะ 52 ข้อ ใช้จำนวน 45 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 3 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 86.53 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อกำหนด	ผลการตรวจประเมิน								
	ข้อกำหนดหลัก			ข้อกำหนดรอง			ข้อเสนอแนะ		
	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A
น้ำ	1	-	4	1	1	-	7	-	-
พื้นที่ปลูก	4	-	-	2	2	-	3	-	-
วัตถุอันตรายทางการเกษตร	5	-	-	6	2	-	6	2	-
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	1	-	1	5	1	-	11	-	-
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	1	-	2	6	-	-	5	-	-
การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา	-	-	-	-	-	5	-	-	4
สุขลักษณะส่วนบุคคล	-	-	1	3	-	-	4	-	-
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3	-	-	3	4	-	10	-	-

หมายเหตุ ใช่ = เป็นไปตามข้อกำหนด, ไม่ใช่ = ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด, N/A = ไม่เกี่ยวข้อง

2.3 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกส้ม กลุ่มเกษตรกรม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตพืชของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการตรวจประเมินตามข้อกำหนดที่ 1 เรื่อง น้ำ ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก ข้อกำหนดที่ 3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร ข้อกำหนดที่ 4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ข้อกำหนดที่ 7 สุขลักษณะส่วนบุคคล และข้อกำหนดที่ 8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า ข้อกำหนดหลัก 23 ข้อ ใช้จำนวน 17 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 3 ข้อ NA (ไม่เกี่ยวข้อง) จำนวน 3 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 73.91 ส่วนข้อกำหนดรอง 41 ข้อ ใช้จำนวน 34 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 7 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 82.92 สำหรับข้อเสนอแนะ 52 ข้อ ใช้จำนวน 40 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 76.92 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกส้ม ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อกำหนด	ผลการตรวจประเมิน								
	ข้อกำหนดหลัก			ข้อกำหนดรอง			ข้อเสนอแนะ		
	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A
น้ำ	2	-	3	1	1	-	7	-	-
พื้นที่ปลูก	4	-	-	4	-	-	2	1	-
วัตถุอันตรายทางการเกษตร	3	2	-	7	1	-	2	6	-
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	1	1	-	6	-	-	11	-	-
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	3	-	-	5	1	-	5	-	-
การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา	-	-	-	5	-	-	4	-	-
สุขลักษณะส่วนบุคคล	1	-	-	2	1	-	4	-	-
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3	--		4	3	-	5	5	-

หมายเหตุ ใช่ = เป็นไปตามข้อกำหนด, ไม่ใช่ = ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด, N/A = ไม่เกี่ยวข้อง

2.4 เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโดบ้านปาง ตำบลบ้านปาง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

การผลิตพืชของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผู้ปลูกอะโวคาโดบ้านปาง ตำบลบ้านปาง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการตรวจประเมินตามข้อกำหนดที่ 1 เรื่อง น้ำ ข้อกำหนดที่ 2 พื้นที่ปลูก ข้อกำหนดที่ 3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร ข้อกำหนดที่ 4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ข้อกำหนดที่ 6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ข้อกำหนดที่ 7 สุขลักษณะส่วนบุคคล และข้อกำหนดที่ 8 การบันทึกข้อมูลและการตรวจประเมิน พบว่า ข้อกำหนดหลัก 23 ข้อ ใช้จำนวน 19 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 2 ข้อ NA (ไม่เกี่ยวข้อง) จำนวน 2 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 82.60 ส่วนข้อกำหนดรอง 41 ข้อ ใช้จำนวน 27 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 65.85 สำหรับข้อเสนอแนะ 52 ข้อ ใช้จำนวน 22 ข้อ ไม่ใช่จำนวน 30 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 42.30 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลการตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโดบ้านปาง ตำบลบ้านปาง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อกำหนด	ผลการตรวจประเมิน								
	ข้อกำหนดหลัก			ข้อกำหนดรอง			ข้อเสนอแนะ		
	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A	ใช่	ไม่ใช่	N/A
น้ำ	2	-	3	1	1	-	7	-	-
พื้นที่ปลูก	4	-	-	4	-	-	2	1	-
วัตถุอันตรายทางการเกษตร	5	-	-	4	4	-	3	5	-
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	1	-	1	5	1	-	1	10	-
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	3	-	-	4	2	-	3	2	-
การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา	-	-	-	5	-	-	3	1	-
สุขลักษณะส่วนบุคคล	1	-	-	1	2	-	2	2	-
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3	-	-	3	4	-	1	9	-

หมายเหตุ ใช่ = เป็นไปตามข้อกำหนด, ไม่ใช่ = ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด, N/A = ไม่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 6 ร้อยละการประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 กลุ่ม

กลุ่มเกษตรกร	ข้อกำหนดหลัก (ร้อยละ)	ข้อกำหนดรอง (ร้อยละ)	ข้อเสนอแนะ (ร้อยละ)
ลำไยหนองแฟก	78.26	87.80	73.07
ลำไยท่าวังพร้าว	65.21	60.97	86.53
ส้ม	73.91	82.92	76.92
อะโวคาโด	82.60	65.85	42.30

เกณฑ์การตัดสินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP โดยการพินิจบันทึกเอกสารการสัมภาษณ์ (ใช่/ไม่ใช่) และ NA (กรณี ไม่ใช่/ไม่ได้ดำเนินการ) โดยต้องผ่านข้อกำหนดหลักทุกข้อและต้องผ่านข้อกำหนดรอง 60% ของข้อกำหนดรองทั้งหมด ซึ่งจากตารางที่ 6 แม้ว่าร้อยละข้อกำหนดหลักของกลุ่มเกษตรกรจะมีความแตกต่างกันแต่ทุกกลุ่มผ่านข้อกำหนดหลักทั้งหมดและร้อยละของข้อกำหนดรองมากกว่าร้อยละ 60

สรุปการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พืชอาหาร ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 กลุ่มในจังหวัดที่ใช้ประกอบด้วยข้อกำหนด 8 ข้อ ในด้านการปฏิบัติ ดังนี้

1. ด้านแหล่งน้ำ พบว่า กลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่มมีแหล่งน้ำที่ไม่มีการปนเปื้อนหรือสิ่งเป็นอันตรายต่อผลผลิต และมีการจัดการน้ำเสียที่เกิดจากการใช้งานบางส่วน จึงมีข้อเสนอแนะให้ปลูกพืชคลุมดินบริเวณแหล่งที่มีน้ำเสีย
2. ด้านการจัดการพื้นที่ปลูก พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน มีการบันทึกการใช้วัตถุอันตรายแบบย่อ จึงมีข้อเสนอแนะควรบันทึกข้อมูลที่มีละเอียดมากขึ้น
3. ด้านการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำตามฉลาก ไม่มีวัตถุอันตรายที่ห้ามผลิต นำเข้าและส่งออก และมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรเพียงเล็กน้อย จึงมีข้อเสนอแนะควรได้รับการอบรมด้านการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตรเพิ่มเติม
4. ด้านการจัดการคุณภาพในการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า กลุ่มเกษตรกรไม่ใช่สิ่งขับถ่ายจากคนมาเป็นปุ๋ย มีการจัดการปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน มีพื้นที่เก็บปุ๋ยเป็นสัดส่วน และมีการบันทึกข้อมูลแบบย่อ จึงมีข้อเสนอแนะควรบันทึกข้อมูลที่มีละเอียดมากขึ้น
5. ด้านการเก็บเกี่ยวและปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวที่ถูกสุขลักษณะ อุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยวไม่มีการปนเปื้อน มีการคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก แต่มีบางกลุ่มเกษตรกรที่พ่อค้าคนกลางเหมาผลผลิตและดำเนินการจัดการเอง

6. ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูกและการเก็บรักษา พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่ และวิธีขนย้าย มีวัสดุปูพื้นในบริเวณพักผลผลิต การจัดวางผลผลิตอย่างเหมาะสม แต่มีบางกลุ่มเกษตรกรที่พ่อค้าคนกลางมาผลผลิตจึงไม่มีการพักผลผลิตและการขนย้าย
7. ด้านการจัดการสุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มเกษตรกรมีการป้องกันการปนเปื้อนจากตัวเกษตรกรสู่ผลผลิต มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขลักษณะส่วนบุคคลเป็นอย่างดี
8. ด้านการบันทึกข้อมูล พบว่าเกษตรกรมีการบันทึกการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร บันทึกการใช้ปุ๋ยแบบย่อ จึงมีข้อเสนอแนะควรมีการบันทึกให้ละเอียดครบถ้วนขึ้น

การอภิปรายผล

การประเมินการปฏิบัติการเกษตรที่ดี (GAP) ของกลุ่มเกษตรกร 4 กลุ่มในจังหวัดเชียงใหม่มีสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจประเมินแหล่งผลิต GAP พืช และเป็นไปตามกำหนดการตรวจประเมินที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการตรวจประเมินประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การตรวจเอกสาร/บันทึก การตรวจพินิจ/การสังเกตกิจกรรม จากปัญหาสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งการผลิต การแปรรูป และการตลาด ต้องหันกลับมาให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัย จึงนำมาสู่การจัดการทำมาตรฐานการรับรองตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good agricultural practice: GAP) เพื่อการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพปลอดภัย ซึ่งเป็นแนวทางการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด โดยพิจารณาตั้งแต่พื้นที่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว รวมถึงการจดบันทึกทุกขั้นตอนสำหรับการตรวจสอบย้อนกลับได้ ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน และขบวนการผลิตต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and agriculture organization of the united nations;FAOs) ประกอบกับการพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลด้านการสร้างมาตรฐานความปลอดภัย และคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความปลอดภัย และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกที่สามารถผลิตสินค้าที่มีความสอดคล้องกับความต้องการ นอกจากนี้การผลิตตามมาตรฐาน GAP ยังช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้อย่างถูกวิธีและมีความปลอดภัยต่อเกษตรกรนำมาสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างความยั่งยืนทางการเกษตร (สุนิสา ประไพระตระกูล, 2559) ซึ่งกลุ่มเกษตรกรลำไย ส้มและอะโวคาโดสามารถยื่นขอการรับรองมาตรฐาน GAP ได้ซึ่งจะทำให้สินค้ามีความได้เปรียบทางการค้า และเป็นเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในประชาคมอาเซียนอีกด้วย แต่จากการตรวจประเมิน GAP พบว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีข้อที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาคือการจัดการน้ำเสีย การจัดการวัตถุดิบและการจดบันทึก พร้อมทั้งยังต้องได้รับการอบรม GAP พืชอาหาร ด้วย ทำนองเดียวกับ อมรเทพ ถิ่นจันทร์ฉาย และคณะ (2555) ได้ทำการประเมินความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรที่ผลิตส้มที่มีการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรมี

ความรู้และการปฏิบัติอยู่ในระดับดี แต่ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการจัดการน้ำและการบันทึกขั้นตอนต่างๆ เช่นเดียวกับ วสันต์ ธรรมสอน และคณะ (2564) พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านความรู้ที่อยู่ในระดับน้อยทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) การขาดความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว 2) การขาดความรู้เรื่องการพักผลผลิตและการขนย้ายผลผลิต 3) การขาดความรู้เรื่องการจัดการแหล่งน้ำ 4) การขาดความรู้เรื่องการจัดการดิน 5) การขาดความรู้เรื่องการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 6) การขาดความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว 7) การขาดความรู้เรื่องสุขลักษณะส่วนบุคคล และ 8) การขาดความรู้เรื่องการบันทึกข้อมูล เนื่องจากการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และไม่มีความสามารถในการทำบัญชี จุฑามาศ คนไทย และคณะ (2562) พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลและด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากอายุที่มากขึ้นของเกษตรกรส่งผลทำให้ไม่ยากจดบันทึก เพราะเกษตรกรมีความคิดเห็นว่ายุ่งยาก ซ้ำซ้อน และไม่สะดวกที่จะเขียนหนังสือ และยังพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาน้อย จะไม่ยากเขียนหนังสือหรือเขียนหนังสือไม่ค่อยเป็นแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง ประกอบกับสุภาพร (2562) ศึกษาความเชื่อมโยงของมาตรฐาน GAP ต่อการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานของกระเทียมจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน พบว่า การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและความเชื่อมโยงของ GAP มีความเชื่อมโยงจากต้นน้ำไปยังกลางน้ำแต่ยังขาดปลายน้ำ (ผู้บริโภคมีการรับรู้ในระดับต่ำ) ทำให้ราคากับคุณภาพของสินค้าขัดแย้งกัน ราคาสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน GAP กับไม่ได้มาตรฐาน GAP ไม่มีความแตกต่างกัน และยังพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับต่ำในด้าน 1) การจัดการรายการปัจจัยการผลิต 2) การจัดการอุปกรณ์ วัสดุที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง 3) การเลือกใช้ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุขั้นต้น 4) การจัดวางผลิตผลในบริเวณที่พักผลิตผลที่เก็บเกี่ยว 5) การจัดการผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง 6) การจัดการบุคคลที่เจ็บป่วยและอาจนำโรคสู่ผลิตผล 7) การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการฝึกอบรม ดังนั้นการขอมาตรฐาน GAP พืชอาหารให้แก่สินค้าเกษตรไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งฉันทานนท์ วรรณเขจร (2566) ได้กล่าวถึงการค้าสินค้าเกษตรไทยยังคงเติบโตได้ดีและสินค้าเกษตรไทยก็ยังเป็นที่ต้องการในตลาดอาเซียนและยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับเกษตรกรไทยมีการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพมาตรฐานตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงการดำเนินนโยบายและมาตรการของภาครัฐในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดตามนโยบายการตลาดนำการผลิต และเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งให้ความสำคัญกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การควบคุมคุณภาพมาตรฐานและการขยายช่องทางการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ทำให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตได้อย่างต่อเนื่องและมีช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตรมากขึ้น และ กฤตติกา เสวตอมรกุล (2564) กล่าวว่าประเทศไทยถือเป็นผู้ส่งออกผลไม้อันดับต้นๆ ของโลก เนื่องจากกมาตรฐานพื้นฐานที่สามารถส่งออกได้ที่สากลยอมรับ คือ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป การตรวจประเมินแหล่งผลิตการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP (มกษ. 9001-2556) ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยท่าวังพร้าว ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกส้ม ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และเกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโดบ้านปง ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการตรวจประเมินเป็นไปตามข้อกำหนดหลัก (Major) และผลการตรวจประเมินเป็นไปตามข้อกำหนดรอง (Minor) 60% ของข้อกำหนดรองทั้งหมด แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ต้องปรับปรุงแก้ไขสถานที่จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ให้เป็นหมวดหมู่พร้อมทั้งมีป้ายบ่งชี้ 2) ปลูกพืชดูดซับบริเวณห้องน้ำ เช่น หญ้าแฝก 3) ต้องได้รับการอบรม GAP พืชอาหาร 4) ต้องได้รับการอบรม GAP โรงคัดบรรจุผักและผลไม้ 5) บันทึกข้อมูลทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน และบันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์ม โดยเกษตรกรสามารถยื่นขอการรับรองได้ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร : GAP พืชอาหาร

ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรขอรับรอง GAP และมาตรฐานการส่งออก และควรจัดทำฐานข้อมูลการผลิตและตลาด เพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้ใช้เพื่อการวางแผนตลาดและการผลิตในปีถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตติกา เสวตอมรกุล. (2564). *การนำนโยบายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ไปปฏิบัติ*. ในการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 13 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม วันที่ 8 - 9 กรกฎาคม 2564.
- คณพศ โกสินทร์วิกรม, สุชาติพิทย์ การรักษา, จงรักษ์ อิ่มใจ, บุญเลิศ สะอาดสิทธิศักดิ์, สนิทพิพม์ สิมมาทัน, ทิตติยา ธานี, ทอม เตียะเพชร, จงรักษ์ จารุเนตร, ศรีเวียง มีพริ้ง และ ศิริกุล โกกัฬา. (2558).
- การศึกษาและพัฒนาคู่มือการตรวจรับรองแหล่งผลิต GAP พืชให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ASEAN GAP*. สืบค้นจาก <https://www.doa.go.th>
- จุฬามาศ คนไทย, สาวิตรี รังสิภัทร์ และ พิชัย ทองดีเลิศ. (2562). ความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) ของเกษตรกร ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *แก่นเกษตร*, 47(4), 727-738. DOI:10.14456/kaj.2019.69
- ฉันทานนท์ วรรณเขจร. (2566). *สศก. ระบุส่งออกสินค้าเกษตรไทยไปอาเซียนไตรมาสแรกมูลค่าส่งออก 1 แสนล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 53,387 ล้านบาท*. กองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ. สืบค้นจาก <https://www.oae.go.th>
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์, พัชรี อินธนู และ ก้องนเรนทร์ ใจคำปัน. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(3), 152-170. สืบค้นจาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUN/article/view/241045>

- วสันต์ ธรรมสอน, นาริรัตน์ สิริสาร, สนิษฐา ทรัพย์เมือง แสนเสริม. (2564). การยอมรับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11 วันที่ 26 พฤศจิกายน 2564.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2562). การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 8(2), 114-127. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/141955>
- สุนิสา ประไพตระกูล. (2559). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช. สืบค้นจาก http://www.agriman.doe.go.th/home/news/year%202016/047_gap.pdf
- สุวิมล เลี่ยมมินฟู และ รสริน โอสธำนันต์กุล. (2556). การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศสมาชิกอาเซียน. *Journal of Economics Chiang Mai University*, 17(2), 54-70. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CMJE/article/view/61039>
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2561). การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP. สืบค้นจาก <https://ssnet.doe.go.th/.pdf>
- อมรเทพ ถิ่นจันทร์ฉาย, ชยาพร วัฒนศิริ และ พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ. (2555). การประเมินความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตส้มที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตำบลแม่นาวาง อำเภอแม่เมาะจังหวัดเชียงใหม่. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วันที่ 4-5 กันยายน 2555.